

Život medzi nebom a zemou

Marián
Gavenda

PERFEKT

Život
medzi nebom
a zemou
Marián
Gavenda

Život medzi nebom a zemou

**Marián
Gavenda**

TERÉZIA	AMBRIŠKOVÁ	/ 7
EVA	BACHLETOVÁ	/ 15
ZUZANA	BÖHMOVÁ	/ 23
ĽUBOMÍR	FELDEK	/ 31
EMÍLIA	HRABOVEC	/ 39
MÁRIA	JASENKOVÁ	/ 47
MÁRIA	JENDRUCHOVÁ	/ 55
KAROL	KÁLLAY	/ 63
DARINA	LAŠČIAKOVÁ	/ 71
HILDA	MICHALÍKOVÁ	/ 79
PETER	MIKULÁŠ	/ 87
DADO	NAGY	/ 95
PAVOL	RAJTÁR	/ 103
LÍVIA	ROVNÁ	/ 111
MIROSLAV	SANIGA	/ 119
JOZEF	TOMKO	/ 127
JURAJ	TÖRÖK	/ 135
BOŽIDARA	TURZONOVOVÁ	/ 143
MICHAL	ZDRAVECKÝ	/ 151

Text © Marián Gavenda

Photographs © author 's archive, family guest 's archives,
Martin Črep, Braňo Konečný

Slovak edition © Perfekt 2014

Keď sa rodila relácia *Medzi nebom a zemou*, ktorá je jedna z najdlhdo-
bejších v televízii LUX, chceli sme vniesť do tohto náboženského média tro-
chu civilného sveta. Na obrazovke sa zjavili najrozmanitejšie osobnosti, kto-
rých ľudskou či tvorivou dominantou nebol duchovný život. Rozhovor
s nimi mal divákovi ukázať, že aj všetci títo muži a ženy, mladí i starí, laici
i klerici sa pohybujú niekde „medzi nebom a zemou“ a ich bežnú životnú
skúsenosť pretkáva aj duchovná dimenzia, ktorá má rozmanité podoby. Tie
môžu byť motiváciou, obohatením a osviežením pre všetkých.

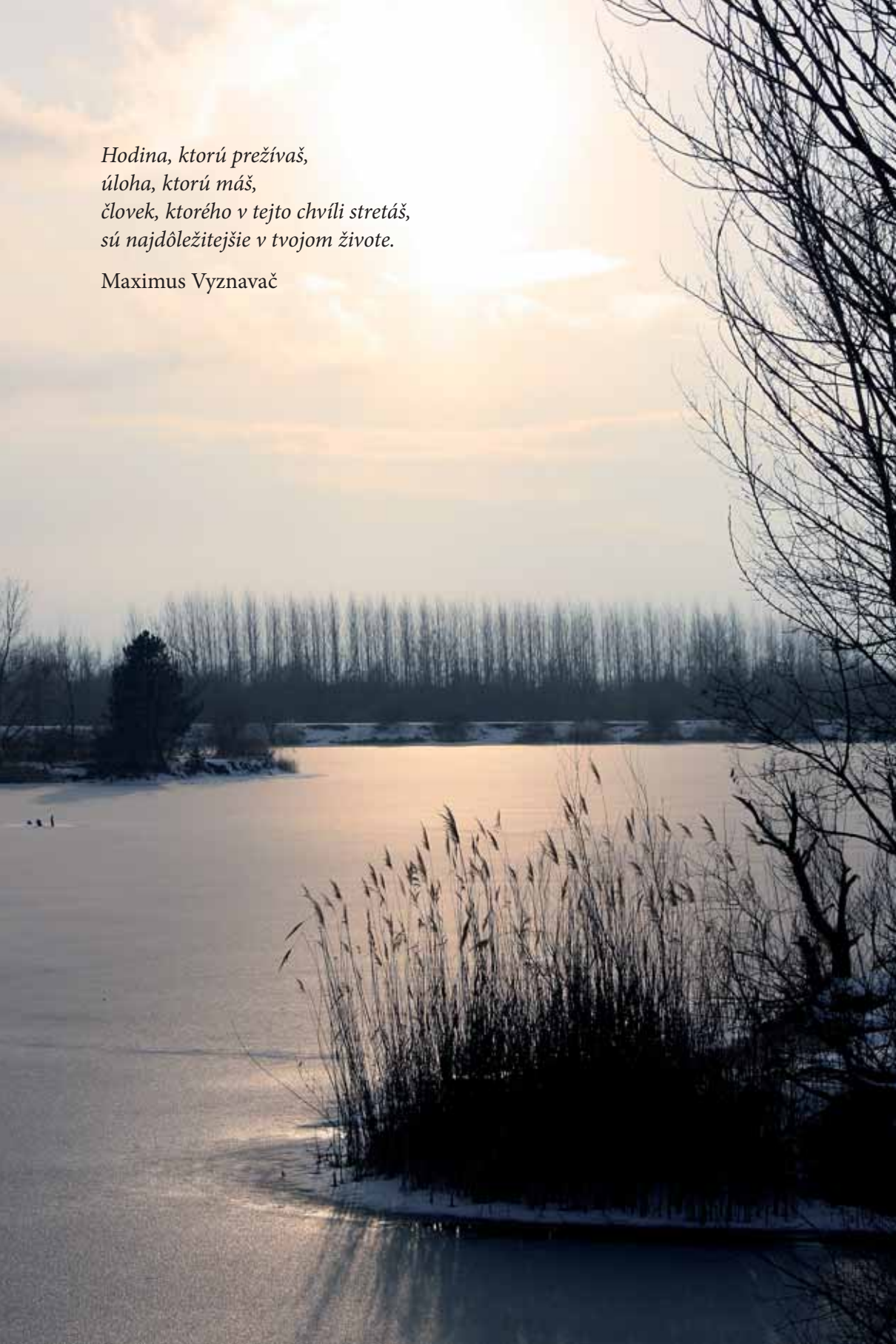
V súčasnosti reláciu približujeme čitateľskej verejnosti prostredníctvom
vydania knihy rozhovorov v civilnom vydavateľstve. Z viac ako stotridsiatic
doterajších hostí sme vybrali devätnásť. Chceli sme ukázať, že duchovno sa
snúbi so svetskými záujmami, že náboženská dimenzia, jej témy, životné
otázky i odpovede patria k ľudskej prirodzenosti. Každý človek sa konf-
rontuje s touto témou. Kniha *Život medzi nebom a zemou* toto všetko pri-
rodzene zahŕňa.

Dúfam, že sa podarilo podať všetko s mierou. Cez pestré životné osudy
a názory jednotlivých osobností ponúknuť čitateľovi širokú paletu, z ktorej
si každý človek môže vybrať niečo, čím si príde na svoje.

Autor

*Hodina, ktorú prežívaš,
úloha, ktorú máš,
človek, ktorého v tejto chvíli stretáš,
sú najdôležitejšie v tvojom živote.*

Maximus Vyznavač

TERÉZIA MARGITA AMBRIŠKOVÁ

*Niekedy nastanú v živote
situácie, kedy človek musí
s dôverou skočiť do tmy*

Terézia Margita Ambrišková pochádza z osemnástich detí. Základnú školu ukončila v roku 1969 v Košiciach. Ako záujemkyňa o život v reholi uršulínok pracovala v Ústave sociálnej péče vo Žvikovci, v okrese Rokycany, v Čechách, kde mala na starosti rozmanité pomocné práce a absolvovala tam sanitársky kurz. V roku 1985 tajne zložila rehoľné sľuby. Krátko pôsobila mimo komunity vo Vysokých Tatrách, potom v Domove dôchodcov v Kostolnej pri Trenčíne. Vtedy si dorobila Strednú zdravotnícku školu. V rokoch 1994 až 2007 bola misionárkou v Senegale, kde viedla ošetrovňu. Po návrate do Európy pôsobila v komunite medzi Slovákami v rumuskom meste Orada a v rokoch 2009 až 2011 opäť v Senegale. Momentálne je členkou rehoľnej komunity v Trnave.

Väčšinou si myslíme, že všetko sa deje len u nás na Slovensku, ale aj na tejto malej planéte sú veľmi rozmanité oblasti. Dnes by sme chceli vďaka sestre Margite Ambriškovej, uršulínky, trochu spoznať život v Senegale, kde prežila päťnásť rokov. Kadiaľ prechádzala tvoja životná cesta od narodenia po Senegal?

Bola dosť kľukatá, ťažká, hľadala som na nej Božie stopy, to, čo ktorá udalosť má pre mňa znamenať. Narodila som sa v Kavečanoch pri Košiciach, ma-

mička nás mala pätnásť a vzala si vdovca s tromi deťmi, tak nás bolo spolu osemnásť a ja som od detstva videla maminu úprimnú zbožnosť. Modlila sa rada, ja s ňou. Pomáhala som jej upratovať v kostole alebo ozdobovať ho kvetmi. Ťažko mi padlo, keď sa z nás v škole trochu vysmievali, že je nás toľko detí, že chodíme na náboženstvo. To boli práve tie ťažké roky, ale nejako som sa prehrýzla k roku 1968, a keď som skončila deviatu triedu základnej školy, dostala som sa do kontaktu so sestrami uršulínkami v Košiciach. Chodievala som k nim dva mesiace, povedali mi, že na Slovensku nemajú dovolené prijímať dorast, len v Čechách, takže ak mám záujem, môžem sa ísť k tým sestričkám pozrieť, čo som s radosťou prijala. V októbri som tam išla, akože na tri dni, a už som sa nevrátila domov. Mame som napísala, že zostávam, hoci otec stále vravieval, „ty si taká mamina sukňa, nepôjdeš ďaleko od mamy“. Pán mi dal silu, začala som postupne spoznávať sestry, ich život a od roku 1969 po rok 1971 mali už uršulínky dovolené prijímať do rehole aj na Slovensku. Tak som k nim oficiálne vstúpila. Keďže som bola ešte mladá, pomáhala som tam, kde bolo treba, to sa mi veľmi páčilo. Túžba ísť do misií pramenila už z detstva, práve z tých ťažších chvíľ. U mamy som videla odovzdanú vieru – keď nám niečo chýbalo, mama len povedala, „nevádí, Pán Boh sa postará, zajtra budeme mať“, čo sa aj obyčajne splnilo. To ma povzbudzovalo, mama bola skutočne žena živej viery a hlbokkej zbožnosti. Popri všetkých starostiach o rodinu viedla aj Oltárny spolok v kostole.

Kým prejdeme k Senegal, položím ešte jednu otázku: často si matky hovoria a veľmi často to počujem, že ledva zvládnu jedno dieťa, dve a, nedajbože, tri si nevedia ani predstaviť. Ako to zvládala tvoja mama, keď vás bolo osemnásť?

Mama pôvodne chcela ísť do kláštora, to som vedela. Boli to časy, keď sa nedalo, preto šla k trom deťom, ktoré zostali po smrti manželky môjmu otcovi. Bola to hlboko veriaca žena, mala nás veľmi rada, čo viedlo aj k tomu, že občas sme dostali, lebo sme trucovali. A čo všetko popritom ešte stíhala robiť! Trochu sme ju za to hrešili, prečo napríklad perie veci pre kostol. Či nie sú na to iní. Vtedy sa pralo v jednoduchej práčke a do potoka sme chodili prádlo pláchať. Samozrejme sme jej pomáhali, ale aj tak je to obdivuhodné, ako to dokázala. Najskôr som tomu nerozumela, ale na stole mala vždy Bibliu. Večer chodila spať neskoro, vstávala skoro, kedy našla čas na čítanie, neviem. Keď som sa mala narodiť ja, viedla eucharistický spolok a ja som

neskôr na fare objavila jej poznámky ku konferencii, dva mesiace pred mojím narodením.

Do neskoršieho života sa ti to asi všetko zišlo.

Keď som mala osobné problémy, s mamou som o nich nehovorila, ale ona to vycítila. Napríklad som jej povedala, že neodchádzam z rehole, ale idem na dišpenz do Tatier, ona to hneď pochopila a vliala mi úžasný pokoj, modlila sa za mňa a viem, že pre mňa to bol taký druhý Boží dotyk. Dal mi silu ísť k chudobným, po čom som vždy túžila. Niekedy nastanú v živote situácie, kedy človek musí s dôverou skočiť do tmy.

Aké boli začiatky, keď si sa zrazu ocitla v Senegale, čo všetko to pre teba znamenalo?

Keď mi z Ríma odpovedali, že môžem ísť, skoro som skákala od radosti, že sa mi konečne splní sen, ktorý som mala už od detstva. Málo som o ňom hovorila, ale živo po ňom túžila. Zážitky boli úžasné, hoci najprv som mala problémy s vízom, cestou na letisko bola zabarikádovaná cesta, do poslednej chvíle som cítila neistotu. Prvýkrát som videla obrovské letisko a veľa čiernych tvárí, ale veľmi dobre som sa medzi nimi cítila, nemala som zábrany. V Senegale sme boli medzinárodná komunita, päť sestier. Živo si pamätám, že sme prišli v noci a napriek tomu bolo v uliciach plno ľudí, tak si hovorím, kedy je tu deň a kedy noc? Práve končilo obdobie horúčav a vtedy sú ľudia väčšinou vonku. Začiatok bol pre mňa trochu tvrdý, lebo som počítala s tým, že pôjdem do zdravotníctva, pracovať v ošetrovni, ale práve vypadla sestra,

ktorá viedla katechézu, tak som prvý rok vypomáhala v katechéze. Musela som sa prehrýzať aj cez jazyk, aby som tú prácu mohla robiť. Jeden deň v týždni som chodila do dispenzára. To je sedemnášť kilometrov od Dakaru, kde mali naše sestry centrum pre dievčatá, ktoré nechodili do školy. Tam ich učili šiť, variť a venovali sa s nimi katechéze. Všetko sa obrátilo a napokon som celých štrnásť rokov pracovala v ošetrovni. Bolo to zaujímavé, ale aj dosť náročné.

Odchod zo Slovenska si nazvala ako skok do tmy. Mystici často hovoria o „temnej noci“ a mnohí si myslia, že je to niečo pochmúrne. Ty však hovoríš, že si sa v Senegale cítila ako vo svojej koži. Ako sa spájajú tieto dve veci?

Možno mi zostala spomienka na mamu, že človek nikdy nie je sám a to som aj ja v živote pochopila. Už predtým som si prešla rôznymi ťažkosťami, ktoré ma však napokon vždy vyviedli k svetlu. Najmä v Tatrách. Pracovala som tam ako servírka, mala som pomerne veľa času, chodievala som na túry a v horách som zažila ešte väčší Boží dotyk. Neraz som išla na túru sama, ale nikdy som nebola v skutočnosti sama. Bolo to podobné aj vtedy, keď som prišla do Senegal. V duchu som tých ľudí objala, povedala si, teraz sú toto moji bratia a moje sestry. Bola som k nim pozorná a oni boli pozorní ku mne. Boli boli veľmi radi, keď som sa na nich usmiala, alebo keď som ich pozdravila v ich reči a spýtala sa, „ako sa máš?“. Vtedy boli v siedmom nebi. Mala som tam taký zvláštny zážitok. Išli sme po ulici a vstúpili sme do jedného obchodu, chceli sme obzrieť, čo v ňom majú. Predavač nám ponúkal tašky. Rozprávali sme sa s ním, boli sme tam dve reholné sestry, a on nám potom tie tašky daroval. Ľudia sú tam bezprostrední. Keď ty máš zá-

ujem o nich, berieš ich za svojich, oni majú záujem o teba a vedia ťa obdarovať aj z ničoho. V jednej malej osade, asi sto kilometrov od Dakaru, som zažila pocit, akoby sme boli s tými ľuďmi jedna rodina. Nemali sme dostatok vody, nemali sme iné základné veci, ale tí ľudia boli schopní. Omša bývala ráno o pol siedmej, o pol ôsmej k nám prichádzalo s veľkými nádobami na hlavách asi osem žien. Tam bola vzácna každá kvapka. Keď som prechádzala cez polia, ľudia mi vždy niečo dali, raz arašidy, raz lesné ovocie, žup-šup – to je niečo ako naše drienky. Robili to aj malí chlapci. Nazberal si pre seba, ale potom zrazu, „tu máš sestrička“.

V meste je to inak. Kto má peniaze, môže si kúpiť prakticky všetko, ako u nás v Európe. Iný nemá nič. V dedinkách si v období dažďov niečo dopostujú, vďaka tomu prežijú. Africký kus-kus, niečo ako proso, to je ich základný pokrm. Vyrobia múku a z nej pripraví kus-kus, ku ktorému podávajú omáčky. Pestujú arašidy a rôzne druhy zeleniny. Sú dedinky, kde sa urodia aj zemiaky. Tam, kde sme boli my, bolo veľmi sucho, a keď nenapršalo, museli sadiť znovu.

Stále hovoríš o práci. Mnohí naši ľudia, najmä tí, ktorí majú viac peňazí a mali by prispieť na misie, zvyknú hovoriť, veď keby tam tí ľudia pracovali, aj oni by sa mohli mať lepšie. Ako je to skutočne s ich postojom k práci?

Prácu je tam ťažko nájsť, ale hľadajú ju. Keď bolo obdobie dažďov, videla som, že mladí ľudia a muži zostali doma a tvrdo pracovali na poli s veľmi primitívnymi nástrojmi. Keď nemali čo robiť v dedine, premiestňovali sa do miest, najmä do Dakaru, kam išli so svojím koňom a s vozom, aby mohli robiť povozníkov, pomáhať ľuďom niečo prepraviť. Starat' sa v hlavnom meste o koňa, to bolo veľmi ťažké. Takže život tam bol veľmi tvrdý, ale ľudia boli neustále spokojní, šťastní a aj z ničoty vedeli človeka obdarovať, to bolo úžasné. Všetko brali z Božích rúk, ako to prichádzalo.

Takýto postoj majú vďaka kresťanstvu alebo už ho majú zakorenený v sebe?

Medzi ich základné hodnoty patrí „teranga“, prijímanie všetkého, a tej sa držia, alebo zachovanie pokoja. Obdivovala som ich, keď ich jeden rok prekvapili kobyľky, ktoré im zožrali celú úrodu. Keď aj prišli na ošetrovňu, oni to brali tak, že Pán Boh to dovolil. Hoci im nezostalo nič. Samozrejme, že sa nájdú výnimky. Hovorili nám, že keď sa zotmie, nemáme chodiť von, lebo tam žijú rôzne skupiny.

Zábery z misijných ošetrovní bývajú dosť drsné, ťažké poranenia, primitívne podmienky. Nerobilo ti problém ľuďom, takmer zomierajúcim, pomôcť s vašími obmedzenými možnosťami?

Mala som rada tú prácu. Splnilo sa mi, po čom som od detstva túžila. Predtým som pracovala pri zomierajúcich v Kostolnej. Nevieam, či som mala nejaký dar, cit, ale čosi ma priťahovalo do izieb, kde ľudia zomierali. Bola som rada, že im môžem pomôcť prejsť z tohto sveta na druhý breh života. V Senegale nebolo až tak veľa zomierajúcich, ale každé ráno už čakalo pred ošetrovňou dvesto-tristo chorých. Prichádzali už o štvrtrej-piatej ráno, aby sa dostali čo najskôr na rad. Keď som okolo pol ôsmej počula nejaký krik, už som vedela, čo to znamená, niekto zomrel. Prvé, čo bolo, keď som okolo ôsmej prišla, bolo skonštatovať úmrtie a poslať správu lekárovi. Ľudia tam veľmi plačú, keď niekto zomrie.

Časté sú tam aj popáleniny. Raz jeden chlapec, asi sedemnásťročný, prišiel s odťatým prstom a povedal, „sestrička, stačí, keď mi to zarovnáš“. Poslala som ho do nemocnice, život mal pred sebou, a k tomu hral na hudobnom nástroji. Po roku som ho stretla, v nemocnici nebol, ale išiel za nejakým ľudovým liečiteľom, prst mal zarovnaný, ale zahojený, a mohol aj hrať. Skúsenosti som tam mala ozaj rôzne, bolo treba pomáhať pri pôrodoch. Raz jeden chlapec spadol zo stromu a roztrhol si stehno, bolo to treba zašiť a chcela som ho poslať do nemocnice. Mala som však domorodého pomocníka, vychodil tri ľudové triedy, bol to otec rodiny, ktorý mi povedal, „sestrička, tu musíš ľuďom pomáhať, nie ich posielat' do nemocnice, na to nemajú peniaze“. Tak som to chlapcovi zašila, ako som vedela.

Bola si sama na dvesto-tristo chorých denne?

Ako zodpovedná zdravotná sestra som bola sama, ale mala som pomocný personál. Na jednej ošetrovni som mala desať pomocníkov, tá mala pomerne dobré vybavenie. Bolo tam aj laboratórium, aj oddelenie pre chorých na HIV. Mali sme tam materské poradne, jedno obdobie sme robili aj konzultácie pre prostitútky, tak sme pomohli aj im. Modlila som sa za ne, aj lieky sme im dali. Lekár bol len pre postihnutých HIV. Keď už boli medzi chorými prípady, že sme ich museli poslať do nemocnice, snažili sme sa im trochu prispieť na cestu.

Aký tam bol vzťah k deťom a celkove rodinný život?

Rodina je v Senegale na prvom mieste. Tam mamičky prijímajú deti ako Boží dar a je to pre nich bohatstvo. Otcovia však musia ísť väčšinou za prácou ďaleko. V tej dedinke, v ktorej sme boli v roku 1980, bola taká suchota, že skoro všetky rodiny odchádzali do východného Senegalu, kde obdobie dažďov trvá šesť mesiacov. Tam pestovali banány a odtiaľ pomáhali svojej rodnej dedinke tak, ako vedeli.

Ako domorodci pozerajú na to, keď z krajín, ktoré sa nazývajú kresťanské, ako je Amerika, ale aj Európa, prichádzajú lacné riešenia, ako sú sterilizácia žien, antikoncepcia, ktorými chcú riešiť ich sociálne problémy?

Moja osobná skúsenosť s mojimi zamestnancami bola – mala som tam dvoch mužov –, že keď dostali akože „darček“ a patrilo k nemu aj prezervatív, trochu sa urazili a zasmiali, „sestrička, načo mi to bude?“. Tak to bolo u nás, ale boli organizácie, ktoré tomu robili veľkú propagandu, chceli limitovať počet detí. Tam je problémom mať prostriedky na to, aby dali rodičia deti do školy. Keď ich nemajú, dajú ich do štátnej, ale to je slabé. Základné aj učňovské školy musia z čohosi fungovať.

Pomoc prichádzala aj zo Slovenska. Buď sme kúpili lieky, alebo sme pomohli deťom ísť do školy, zaplatili sme nemocnicu, niekedy potrebovali pomoc aj naši zamestnanci. Boli tam francúzske sestričky, ktoré pomáhali deťom tak, že zozbierali tie, ktoré zostávali doma a pásli kozy, a v našich objektoch ich učili šiť. Hocikde na ulici bolo vidieť malú búdku, bol tam šijací stroj, ľudia si rozprestrelí látky, strihali a šili, väčšinou to robili muži. Teraz už je ľahšie dostať sa do školy, lebo častejšie sú v rodinách otcovia alebo mladí ľudia, ktorí sa dostali do Európy, do Francúzska, do Španielska, tak ostatným členom rodiny pomáhajú.

Keď prechádzaš ulicami Bratislavy alebo Trnavy, myslíš si, že sú v Afrike ľudia šťastnejší ako u nás? V podstate nejde o bohatstvo, ale či je človek šťastný, to jej jeho najhlbšia túžba.

Keď som sa vrátila zo Senegal na Slovensko, strašne mi chýbal život v uliciach. Prechádzala som Bratislavou a obzerala sa, kde sú tí ľudia? Všetko bolo akoby mŕtve, chýbal mi na tvárach úsmev, pokoj. Je pravda, že som prišla v decembri, aj sa skoro stmievalo, na čo som medzitým aj zabudla, že sa môže tak skoro stmievať. To však nie je vec zemepisná. Veď kedysi sa aj na našej dedine všetci poznali, boli sme ako jedna rodina, pomáhali sme si, s kamarátkami sme sa niekedy spolu učili a teraz sa ľudia uzatvárajú. Za tých pätnásť rokov, čo som bola preč, môžem povedať, že sa veľa z tých našich hodnôt vytratilo.

Keď človek prejde nejakou krízou, obvyčajne začne starnúť, ale ty si mala opačný zlom, akoby sa ti spustil proces mladnutia. Vysvetľuje to aj medicína – keď sa človek nájde vo svojom povolání, je odolnejší, radostný, pokojný. O čo sa môžeš z tejto skúsenosti podeliť?

Treba prijať aj ťažkosti a zmieriť sa s nimi. Myslím si, že tomu môžem ďakovať za dar viery, v kríze som si prešla akoby druhým obrátením. Odvtedy som si bola vedomá, že nikdy nie som sama. Človek sa musí najprv zmieriť sám so sebou, prijať seba samého. Poznám aj mnohých neveriacich a sú takí fajn, pokojní, asi majú svedomie so svojím Stvoriteľom vyrovnané. A veriaci? Akonáhle sa obrátia k Bohu a zachovávajú jeho prikázania, nadobudnú pokoj. No sme pohodlní a asi máme málo otvorené oči pre jeho stopy, ktoré sú všade okolo nás. Stretáme ľudí a prejdeme popri nich často bezmyšlienkovite, bez toho, aby sme ich pozdravili. Mali by sme mať väčší záujem o druhých, aby sa nevytratila z nášho Slovenska srdečnosť. Keď som bola v Rumunsku, tú srdečnosť medzi Slováckmi som tam zažila. Sú veľmi súdržní a Vianoce, Veľkú noc slávia spoločne, bolo to veľmi krásne. Uchovali tradície, ktoré ich obohacujú, oživujú.

Odvysielané 21. 2. 2013

(*1969, Bratislava)

EVA BACHLETOVÁ

*Keď sa človek niečím
vnútorne zaoberá, prejaví
sa to aj v literárnej sfére*

V rokoch 1987 – 1991 študovala žurnalistiku na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde pôsobí aj v súčasnosti. V rokoch 2000 až 2005 pracovala ako tajomníčka pre mediálnu komunikáciu na Generálnom biskupskom úrade Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania (ECAV) na Slovensku. Po básnických začiatkoch v rozhlase, v novinách a v časopisoch knižne debutovala poetickým denníkom *Striptíz mojich pocitov* (1993), po ktorom vydala knihu humoristických poviedok pre mládež *Štyri roky so slimákom* (1994), a v roku 2012 jej vyšla knižka duchovných esejí *Riadky bytia*. Na Katedre žurnalistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave vedie mediálne ateliéry zamerané na internet, prednáša z oblasti teórie rozhlasových žánrov, vedie kurz Heuristika a predmet Filozofia tvorivého písania. Je spoluautorka libreta k pôvodnej slovenskej duchovnej opere *Kristov dotyk*, ktorá mala premiéru v máji 2007 v Bratislave.

Eva Bachletová je spisovateľka, poetka, publicistka, vysokoškolská pedagogička. Je to však aj moja bývalá kolegyňa z veľmi rušného obdobia v dejinách katolíckej aj evanjelickej cirkvi na Slovensku. Ako s odstupom času pozeráš na toto obdobie?

Myslím, že sa poznáme od roku 2000, keď som začala pôsobiť ako tlačová tajomníčka na Generálnom biskupskom úrade ECAV na Slovensku. Spomínam si na to ako na veľmi podnetné obdobie, ktoré bolo dôležité pre ďalší profil môjho života. V tom čase som bola mladšia, mala som dostatok síl a bola som novým podnetom veľmi otvorená. To, že som odišla z akademického prostredia pracovať do evanjelickej cirkvi, som chápala ako moje osobné poslanie, ako niečo, čo musím urobiť.

Doteraz si vymieňame vianočné a veľkonočné pozdravy s biskupom Júliusom Filom, vtedajším generálnym biskupom ECAV na Slovensku, a teda aj tvojím šéfom. Vždy na pozdrav pripíšem: P. S. Spomínam na zlaté časy ekumény. Na čo on obyčajne odpíše: P. S. Aj ja spomínam.

Myslím si, že v tom čase sa aj v rámci ekumény na Slovensku veľa urobilo, a to aj vďaka bývalému generálnemu biskupovi Filovi, ale aj vďaka vašim cirkevným predstaviteľom a celkovej atmosfére dobrej spolupráce.

Bolo to naozaj veľmi živé. Urobili sa dôležité kroky. Žiaľ, v poslednom období je akýsi útlm, ekuména je menej v pozornosti, i keď na regionálnej úrovni sa uskutočňujú spoločné podujatia.

Ako vnímaš vzťahy medzi katolíkmi a evanjelikmi na Slovensku? V našich dejinách to bola osobitná kapitola, na zmiešaných územiach byť evanjelikom znamenalo byť proti katolíkom a naopak. V časoch, keď sme boli hovorcami, som videl, že sa to výrazne mení k lepšiemu. Ako tento vývoj chápania jednej cirkvi druhou podľa teba pokračuje?

Myslím si, že tieto problémy ustúpili, lebo prišli ťažké časy, kríza, problémy s nezamestnanosťou. Ľudia už neriešia takéto záležitosti. Pre mňa samotnú pôsobenie v cirkvi znamenalo, že som sa spoznala s množstvom úžasných ľudí, či už z katolíckej cirkvi, alebo z menšinových protestantských cirkví

a v posledných rokoch aj z iných hnutí – z charizmatických, z letničných. Mám k nim hlbokú pokoru, veľmi citlivo ich vnímam a vážim si pôsobenie každej z nich. Každý človek, ktorý sa v dnešnej dobe dokáže v spoločnosti angažovať pre niečo dobré, hoci podpora zo strany štátu i spoločnosti je, aká je, si zaslúži úctu. Mám ozaj široké srdce pre tieto cirkvi a veľkú úctu aj voči židovskej náboženskej obci.

Čo sa týka celkového ponímania ekumény, zdá sa mi, že pod ňou rozumieme skôr vytváranie dobrých vzájomných vzťahov. Snahu o to, aby sme si navzájom nerobili zle a pozitívne rozvíjali dobré bratské vzťahy. Mám však obavy, že sa zabúda na to, že hlavným cieľom ekumény je vytvoriť skutočne hlbokú jednotu, jednotu v mnohosti, ako tomu bolo počas prvého kresťanského tisícročia. Aby spoločnú jediná cirkev tvorili rovnocenne evanjelická, katolícka tradícia, pravoslávna a protestantská tradícia. Zdá sa, že na Slovensku nám zatiaľ ide skôr o dobré vzťahy, než o plnú jednotu. Ako to vnímaš?

Myslím si, že Slovensko bolo, je a vždy bude konzervatívne, akoby civilizačne zaostávalo. Chýba nám určitý nadhľad a preklenutie prízemných záležitostí alebo súkromných záujmov. To sa objavuje v každodennom živote a určite sa to odráža aj v tejto sfére. Nevie, ako sa to bude na Slovensku vyvíjať, asi si to vyžiada ešte niekoľko desaťročí. Myslím, že by bolo vhodné dať slovenskej spoločnosti výraznejší impulz, ukázať jej, že cirkvi medzi sebou viac spolupracujú, že to má hlbší kontext, a to aj manifestatívne. Táto téma nerezonuje v médiách, nepreniká do povedomia. Vnímam to ako deficit posledných rokov.

Ďalšia oblasť tvojho života je literárna tvorba. Čo ťa do písania motivuje? Spomenula si, že aj prácu v médiách si nebrala len ako zamestnanie, ale aj ako poslanie, teda realizovanie zmyslu svojho života. Je známe, že dnes na poézii nikto nezbohatne. Je málo ocenená, bez hlbšej motivácie by možno človek písal básne pre vlastné potešenie, ale nesnažil by sa ich publikovať.

Vrátim sa na začiatok svojho profesionálneho pôsobenia. Patrím k obráteným kresťanom. K Bohu som sa obrátila ako 25-ročná, vrátila som sa do svojej cirkvi, v ktorej ma pokrstili, teda do Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku. Odvtedy som pociťovala veľmi silnú potrebu angažovať sa v tejto oblasti. Je to to najdôležitejšie, čo ma v živote postretlo – stala som sa veriaca, a preto som všetky profesionálne sily a schopnosti začala spájať s cirkvou a s tvorbou. Keď sa človek niečím vnútorne zaoberá, prejaví sa to aj v li-

terárnej sfére. Prózu a poéziu publikujem od svojich mladých liet. Je teda prirodzené, že som začala tvoriť aj kresťanské texty, eseje, reflexie, úvahy. Samozrejme, píšem aj civilnú a nielen duchovnú poéziu. Spájam to však vždy s vyšším životným princípom a považujem to za vážnu vec v mojom živote. Nie je to nejaká módna záležitosť. Vnímam to tak, že čím som staršia, tým s väčšou pokorou prechádzam životom, ešte viac si uvedomujem Božiu moc a milosť.

Rád by som sa zastavil pri téme konverzie. Spomenula si, že po prežití osobnej konverzie si zatúžila deliť sa o túto skúsenosť. Teoreticky by to malo platiť o každom kresťanovi, no zdá sa, že čím je niekto dlhšie veriaci, tým viac stráca práve tento apoštolský rozmer a žije si svoju vieru privátne.

Je to možno aj vec osobného prístupu, vývoja života, keď sa viera zakorení hlboko v mysli a v srdci. Preto som aj doktorandskú prácu robila o periodikách evanjelickej cirkvi na Slovensku, vydávaných v medzivojnovom období. Doplnila som si tak aj istý deficit poznania dejín svojej cirkvi a čoraz viac som sa touto témou zaoberala. Preto skutočne chápem svoje texty ako misiu a mojou primárnou víziou je nielen svedčiť o Bohu vo svojom živote, ale aj vzbudiť v ľuďoch potrebu Boha.

Máš pocit, že sa ti to darí?

Ťažko sa o tom hovorí. Podľa spätnej väzby však vidím, že ľudí to nejakým spôsobom oslovuje. Najmä tým, že používam svoj život ako literárny materiál. Nepracujem s fikciou, ale s tým, čo som osobne zažila, ako som to spájala s vierou. Napríklad nejaké ťažšie, dramatickejšie obdobie života. Myslím, že to je stále moje poslanie.

Položím priamu otázku: čo pre teba znamená prežívať život s Bohom? Neraz sa to stáva klišé. Celkove je to riziko náboženskej terminológie, že opakovaním aj veľmi hlboké pravdy akoby spovrchneli, neuvedomujeme si ich váhu.

Mám práve za sebou dosť ťažké obdobie môjho života, v ktorom som mala veľké zdravotné problémy, a tak som oveľa intenzívnejšie hľadala pomoc u Boha. Fyzicky som sa cítila úplne bezmocná. Nezostávalo mi iné, než sa opierať o Božiu milosť, o Božiu pomoc a skutočne ma to pocvičilo aj v trpezlivosti, aj v nádeji v to, že nakoniec predsa len príde svetlo a vyslobodenie. Modlila som sa, aby bol Boh ku mne milostivý a ak má so mnou ešte nejaké

plány, aby mi dal silu a schopnosť, rozum, zdravie, aby som mu mohla slúžiť, pracovať, byť mu užitočná, to je asi v živote najdôležitejšie.

Čo ťa momentálne najviac motivuje k tvorbe, cez ktorú prežívaš svoj vnútorný život a zároveň slúžiš ľuďom?

Pokračujem v písaní zamyslení, reflexií, tak ako posledných desať rokov. Píšem pre kresťanské médiá a snažím sa v týchto krátkych textoch vyjadriť pravdu o živote alebo zastať sa ľudí, za ktorých nemá kto hovoriť. Sú nemí, nemá ich kto vypočuť alebo nemajú v médiách priestor. Svoje texty využívam aj na to, aby som oslovila spoločnosť problémami, ktoré majú bežní ľudia v našej krajine. Byť hlasom prostých, chudobných ľudí, ktorí tvrdo pracujú a nemajú dostatočné podmienky na svoj rozvoj, bojujú o každodenné prežitie s rôznymi -izmami, ktoré sa v našej spoločnosti stále udržiavajú.

Darí sa ti vôbec pre takéto témy získať priestor? Keď si pozrieme mienkotvorné, teda bulvárne médiá, lebo u nás sú mienkotvorné, žiaľ, najmä tie, zdá sa, akoby sa celý život točil okolo určitej smotánky a jej rozmarov, okolo asociálov a vrahov. Akoby tu nikto iný ani nežil. O bežnom človeku, akých je väčšina, o jeho práci, sa málokde možno dočítať či dozvedieť.

Žurnalistika sa v posledných takmer dvadsiatich piatich rokoch takzvanej demokracie výrazne zmenila. Je to o bulváre, o prekrútených správach, o vý-

bere textov a tém, ba aj o zámernom neinformovaní o určitých témach, to všetko sa v súčasnosti deje. Pôsobím na Katedre žurnalistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, vyučujem tam a pracujem s mladými ľuďmi. Úprimne povedané, ľutujem každého mladého žurnalistu, ktorý chce vstúpiť do tohto priestoru, lebo veľa možností na serióznu žurnalistiku dnes nemá. Buď môže pôsobiť vo verejnoprávných médiách, alebo v nejakých alternatívnych či kresťanských, alebo pôjde do nejakého „soft“ bulváru, čo sa ešte dá nejakým spôsobom znieť. My však na Slovensku nemáme ani jedny klasické seriózne noviny. Ja osobne som sa veľa naučila od Karla Hvižďalu, je to známy český novinár, spisovateľ, komentátor, mediálny analytik a dovoľm si tvrdiť, že aj môj priateľ. Pozvala som ho na Slovensko, recenzovala som nejaké jeho knihy, vyučujem z nich a plne som sa stotožnila s jeho názormi na médiá – nevyzerá to veľmi ružovo. Treba si hľadať cestu k mediálnej gramotnosti, ľuďom neustále pripomínať, aby slepo neprijímali len jeden tok informácií, aby porovnávali správy, aby premýšľali nad tým, čo do nich médiá vlievajú, aby to vedeli selektovať a nenechali sa manipulovať.

Aktívni novinári v bulvári o sebe hrdo tvrdia, že píšu to, čo ľudí zaujíma a čo si kupujú. Potrebujú predávať, a tým, že ľudia kupujú takýto druh článkov, znamená to, že o ne majú záujem. Predstavme si však, čo napĺňa skutočný život väčšiny obyvateľov Slovenska, aké sú radosti a starosti ľudí, ktorí vytvárajú také ekonomické podmienky, aby sa horná vrstva mohla mať tak, ako sa má. Čím to je, že ľuďom nevaďí, že bulvár im nemá čo povedať, a predsa ho kupujú?

V jednej veci by som sa predsa len bulváru zastala, lebo napriek všetkému píše aj o problémoch ľudí, ktorí sa ocitli v exekúcii, alebo o tom, že sa dejú vážne krivdy. To v serióznej tlači nenájdeme. Ja však všeobecne vyčítam našej žurnalistike jej povrchnosť a najmä to, že politika, biznis a médiá sú navzájom hlboko prepojené. Finančné skupiny ovplyvňujú, alebo dokonca vlastnia médiá, a tak musí výsledný produkt slúžiť záujmom vlastníka. Tu neraz vôbec nejde o to, čo chce šéfredaktor, editor či novinár zverejniť, ale o to, aká je línia toho média, a tá vychádza z cieľov jeho vlastníka. Preto si myslím a opakovane tvrdím, že tu treba oveľa viac osvety, aby ľudia vedeli, ako vôbec médiá fungujú. Myslím si, že túto úlohu by mala viac plniť aj verejnoprávna televízia. Treba povedať, že toto naša televízia zanedbáva. Aj v porovnaní s Českou republikou, majú tam nepomerne viac vzdelávacích programov.